

народження доктора філологічних наук, професора Л. А. Лисиченко). – Харків, 2008. – С. 43-50.

4. Щерба Л. В. Избранные работы по русскому языку. – М., 1957. – 188 с.

Занько Д.О.

студентка,

Національний університет «Львівська політехніка»

СТАТИСТИЧНА СТРУКТУРА ТВОРУ СОФІЇ ЯБЛОНСЬКОЇ «ЧАР МАРОКА»

Останнім часом увагу лінгвістів привертає статистична структура тексту (далі – ССТ). Під статистичною структурою тексту розуміють розподіл частоти одиниць мови в тексті, якій властива певна регулярність. Відповідно для різних мовних елементів він буде різним (В. Перебийніс).

За даними частотного словника (далі – ЧС) розглядають ССТ на лексичному рівні. В україністиці статистичний аналіз творів представлений роботами С. Бук, виданий «Обернений частотний словник сучасної української художньої прози» (Т. Грязнухіна, Н. Дарчук, Є. Карпіловська, 1998), на Лінгвістичному порталі mova.info розміщені «Частотний словник сучасної української прози», «Частотний словник українського публіцистичного стилю–2004», «Частотний словник наукового стилю», однак ці дослідження не численні, тоді як за кордоном уже видано низку частотних словників багатьох письменників. Наприклад, А. Бєлий уклав частотні списки іменників, дієслів та прикметників на позначення сонця, води, повітря, неба, місяця в поезіях О. Пушкіна, Ф. Тютчева та Є. Баратинського; В. Цврчек і Ф. Чермак уклали словник мови номінанта Нобелівської премії 1994 р. Б. Грабала; М. Баловський уклав ЧС поезії, прози та драми польського письменника К. Бачинського.

Твори Софії Яблонської ще не були предметом мовознавчого дослідження. Відомі тільки праці з літературної критики (М. Рудницький, Д. Віконська, Л. Нигрицький). Мовна особистість Софії Яблонської цікава тим, що сама авторка родом із Західної України, а отже, є носієм західноукраїнського діалекту. Її твори – це переважно путівники, у яких ідеться про побут жителів різних країн, що їх відвідала письменниця, тож вони насичені етномаркованою і запозиченою лексикою, що становить окремий дослідницький інтерес.

Матеріалом цієї розвідки послугував виданий у 1932 році твір С. Яблонської «Чар Марока» – це твір, у якому авторка описує свої подорожі до Маракеша й Парижа. Мета дослідження – описати статистику структури твору, попередньо створивши частотний словник.

На підготовчому етапі твір було розпізнано й перетворено в текстовий документ із наступною нормалізацією тексту. Опрацювання тексту

в програмі Antconc дозволило отримати такі дані: обсяг тексту, частота словоформ, індекс багатства словника, індекс винятковості та середня повторюваність слова в тексті. На основі цих даних було укладено ЧС. Обсяг тексту – 7293 слововживань. Аналіз здійснювали за алгоритмом, описаним С. Бук [1].

Для аналізу було відібрано 2000 слововживань. **Обсяг словника словоформ** – 2000, **обсяг лексем** – 987. На рис. 1 наведений скріншот створеного ЧС твору С. Яблонської «Чар Марока».

67	2	американець	американець	іменник	
68	9	американка	американка	іменник	
69	2	Американка	американка	іменник	
70	2	американки	американка	іменник	
71	1	американське	американський	прикметник	
72	2	американці	американка	іменник	
73	1	Америці	Америка	іменник	В
74	1	англійка	англійка	іменник	
75	7	ані	ані	сполучник	
76	2	апарат	апарат	іменник	
77	3	апарати	апарат	іменник	
78	1	апаратом	апарат	іменник	
79	1	апетитно	апетитно	прислівник	
80	1	Апетитно	апетитно	прислівник	
81	1	апетитом	апетит	іменник	
82	1	аптики	аптика	іменник	
83	19	араб	араб	іменник	
84	5	Араб	араб	іменник	
85	12	араба	араб	іменник	
86	1	арабам	араб	іменник	
87	3	арабами	араб	іменник	
88	1	арабах	араб	іменник	
89	14	араби	араб	іменник	
90	5	Араби	араб	іменник	
91	23	арабів	араб	іменник	
92	1	Арабів	араб	іменник	
93	1	арабів-клієнтів	араб-клієнт	іменник	
94	2	арабка	арабка	іменник	
95	4	арабки	арабка	іменник	
96	3	арабові	араб	іменник	
97	1	арабової	араб	іменник	
98	3	арабок	арабка	іменник	
99	2	арабочка	арабочка	іменник	
100	1	арабочки	арабочка	іменник	
101	4	арабська	арабський	прикметник	

Рис. 1. Фрагмент ЧС твору «Чар Марока» С. Яблонської

Коментар до рис. 1. Перша колонка – це порядковий номер, друга – частота словоформ, третя – словоформа, четверта – лема, п'ята – частина мови, шоста – фіксація власних назв.

Багатство словника обчислюється за відношенням обсягу словника лексем до обсягу тексту, що обернено пропорційно довжині тексту. Ця величина свідчить про те, що в довшому тексті, поява нових слів є меншою. **Показник багатства словника** такий: $987 / 2000 = 0,49$.

Середня повторюваність слова в тексті – є оберненою до попередньої і дорівнює 2,02. Відповідно до опрацьованих 2000 слів, кожне з них трапляється двічі в тексті.

Індекс винятковості, або *harax legomena*, означає, що слова, які трапилися в тексті лише один раз, є унікальними. Для тексту обчислюється як відношення кількості *harax legomena* до обсягу тексту, а для словника – як відношення кількості *harax legomena* до обсягу словника. У досліджуваному творі це майже половина з опрацьованих слів, а саме – $937/200 = 0,46$. Цей показник свідчить про багатство лексики письменника.

Серед опрацьованих слів найчастіше траплялися іменники (716), дієслова (576), прикметники (390), прислівники (123), найрідше – вигуки (7), частки (11) та сполучники (10).

Здійснений статистичний аналіз виявив такі характерні для твору «Чар Марока» С. Яблонської риси: показник багатства словника (0,49), є високим; на багатство словника вказує також індекс винятковості (0,46), що визначає унікальність того чи іншого слова в тексті; середня повторюваність слова (2,02) – це показник, протилежний до багатства словника, він низький. За частотою частиномовного розподілу переважають іменники, дієслова та прикметники, найрідше трапляються вигуки, сполучники й частки. Перспективою цього дослідження вбачаємо створення зведеного частотного словника всіх творів письменниці з метою цілісного аналізу її ідіолекту.

Список використаних джерел:

1. Бук С. Статистична структура роману Івана Франка «Борислав сміється» / С. Бук [Електронний ресурс] // Ученые записки Таврического национального университета им. В. Вернадского. – 2010. – Режим доступу: http://www.science.crimea.edu/zapiski/2010/filologiya/uch_23_62_3fn/114-118.pdf

Івасюта М.І.

*кандидат філологічних наук,
асистент кафедри історії та культури української мови,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

СПЕЦИФІКА МОВНОГО ОБРАЗУ-СИМВОЛУ «ГОРА» (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ПИСЬМЕННИКІВ БУКОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ)

Зосередження уваги на загальнонаціональних та регіональних рисах функціонування українських образів-символів дозволяє глибше збагнути багатовимірне поняття символу, що поєднує національні та наднаціональні цінності.

Специфіка етнічної свідомості українців – результат спільної дії природних і культурних факторів, конкретних історичних деталей розвитку